

Nr 525

Av herr **Senander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.*

Vi stödjer förslaget till allmän tilläggspension. Samtidigt utgår vi ifrån att förslaget, sedan det nu fått sin lagtekniska utformning, är acceptabelt som grundval för en fortsatt utbyggnad och förbättring av ålderdomsförsörjningen. Principen om lagstadgad tjänstepension, jämväl innefattande invalid- och familjepension, finansierad med avgifter från företagen, är ovillkorligt fastslagen i lagtexten. Tidigare felaktiga tolkningar av den viktiga frågan om vem som i verkligheten skall betala kostnaderna för försäkringen, särskilt flitigt utnyttjade av de borgerliga motståndarna till den lagstadgade pensionslinjen, finner vi vara vederlagda i lagförslaget.

I dess 33 § föreskrives uttryckligen:

Arbetsgivare skall varje år erlägga avgift till försäkring å vad han under året till arbetstagare hos honom utgivit i lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, eller, i fall som avses i 5 § andra stycket är för handen, i annan ersättning än penningar.

Företagen är alltså de som skall stå för kostnaderna, och det måste förutsättas vara brott mot lagens anda och innehåll, om arbetsgivarna på ena eller andra sättet låter dessa gå ut över de anställda.

Förslaget uppvisar emellertid vissa ganska betydande brister. En del detaljer har inte fått sin slutgiltiga utformning på grund av att de är föremål för utredning inom 1958 års socialförsäkringskommitté.

Dit hör exempelvis frågan om pensionsåldern. Denna har i lagförslaget getts rörlighet inom vissa gränser och på vissa villkor. Sålunda medges rätt att uttaga pension före 67 års ålder, dock tidigast vid 63 år. I sådant fall förekommer emellertid en kraftig reducering av tilläggspensionen. Vid 63 års ålder uppgår reduktionen till inte mindre än 28,8 procent.

I propositionen göres ofta jämförelser med statstjänarnas pensionsförmåner, varvid betonas att tjänstepensionsförslaget nära ansluter sig till dessa förmåner. Även om detta påstående har visst berättigande, så kan man inte använda detsamma beträffande pensionsåldern. Det stora flertalet statstjänare avgår med full pension vid 60 och 63 års ålder. Men om den som sorterar under tjänstepensionen nödgas avgå vid 63 års ålder, så erhåller han, som nyss nämnts, en reducering av tilläggspensionen med nära 29 %.

Vi anser att pensionsåldern enligt folkpensionslagen och vad som nu föreslås i fråga om tjänstepensionen är så hög, att arbetare inom många yrken med tungt eller hälsofarligt arbete icke med obrutna krafter och behållen hälsa förmår fortsätta sin produktiva gärning intill 67 år.

Att under dylika förhållanden reducera pensionerna i de fall, där en tidigare avgång framtvings av dessa förhållanden, finner vi stå i mindre god överensstämmelse med principen om trygghet på ålderdomen. Reduceringen av pensionsförmånen kommer ju faktiskt att drabba just den som är i bäst behov av trygghet på ålderns dagar. Reduceringen är så mycket mera omotiverad som en synnerligen kännbar minskning i de sammanlagda pensionsförmånerna sker redan genom att folkpensionen icke utgår förrän vid uppnådda 67 år. Minskningen kan sålunda inte enbart mätas med den procentuella minskning av tilläggspensionen som sker vid tidigare pensionering än vid 67 år. Härtill måste läggas förlusten av 3 600 kronor om året för ensamstående och 5 400 kronor för två makar som utgör den fullt utbyggda folkpensionen.

I detta sammanhang vill vi erinra om att pensionsåldern i vårt land är högre än pensionsåldern i de flesta av länder som genomfört ålderdomspensionering. Dessutom är pensionsåldern till skillnad från i dessa länder hos oss lika för män och kvinnor. Slutligen bör framhållas att lägre pensionsålder i allmänhet tillämpas för gruvarbetare i flera länder.

Såsom exempel kan nämnas att pensionsåldern för gruvarbetare i Sovjetunionen är 50, USA 60, England 65, Västtyskland 65, Nya Syd Wales 60, Belgien 55, Bulgarien 50, Tjeckoslovakien 55, Frankrike 50, Nederländerna 55 och Polen 55 år.

Vi vill här understryka betydelsen av att frågan om pensionsåldern ägnas särskild uppmärksamhet med inriktning på att få till stånd en sänkning av densamma för yrkesgrupper som har tungt och hälsovådligt arbete. Föredragande departementschefen antyder att denna fråga kommer att behandlas av 1958 års socialförsäkringskommitté. Vi förväntar att frågan snabbt blir utredd och leder till positivt resultat.

Det har för mindre företagare och jordbrukare föreslagits en reduktion av den pensionsgrundande inkomsten med två tredjedelar i den mån denna överstiger dubbla basbeloppet, 8 000 kronor. Motiveringen är, att man räknar med att det över denna gräns kan förekomma avkastning av kapital som investerats i företag.

Denna schablonmässiga grund för inkomstreduceringen är icke godtagbar. Småföretagare och fria yrkesutövare i övrigt med inkomster som ligger mellan 8 000 och 15 000 kronor kan knappast i någon större omfattning räkna med avkastning av kapital. Då här till kommer att andra inkomsttagare kan få räkna ända upp till 30 000 kronor om året som pensionsgrundande inkomst utan reduktion på grund av presumerade eller schablonmässigt beräknade inkomster av kapital finner vi det vara ett rättvisekrav

att småföretagare och andra fria yrkesutövare behandlas mindre strängt än vad som sker enligt förslaget.

Det är därför befogat att en gynnsammare inkomstberäkning sker. Vi föreslår, att det inkomstbelopp som går fritt från reducering höjes till tre gånger basbeloppet eller 12 000 kronor.

I en särskild lag framlägges förslag om förvaltning av pensionsfonden. Detta förslag utgör en långtgående eftergift från regeringens sida inför den borgerliga kritiken. Eftergiften har gjorts utan att de borgerliga partierna uppgett sitt mostånd till pensionsförslaget. Ursprungligen har regeringen tillmätt fonden stor samhällsekonomisk betydelse. Inom arbetarvärlden är denna uppfattning alltjämt bestående.

Enligt förslaget får emellertid styrelserna för de tre fondernas förvaltning en sådan sammansättning, att de försäkrade — fondmedlens ägare — blir i minoritet. Majoriteten i styrelserna placeras i händerna på arbetsgivarna och staten.

Risken härmed ökas starkt i det fall att regeringsmakten kommer i händerna på tjänstepensionens motståndare.

Redan ur denna synpunkt är därför regeringsförslaget oacceptabelt. Men dessutom tillkommer, vilket är av avgörande betydelse, att löntagarna satts ur spel när det gäller inflytandet över sina egna medel. Ingen kan nämligen med skäl bestrida, att det är löntagarnas intjänta pengar det rör sig om. Till och med inom kretsar som står en borgerlig åskådning nära hävdas denna princip, och förslaget kritiseras med utgångspunkt därifrån. Sålunda skriver SACO-Tidningen:

Försäkringstagarna — det är väl ändå deras pengar det är fråga om — är underrepresenterade och staten överrepresenterad enligt det förslag som nu föreligger.

Det bör tilläggas att även arbetsgivarna, som egentligen inte alls borde ha med fondförvaltningen att skaffa, är överrepresenterade.

Vi anser att riksdagen måste företaga en ändring i frågan om fondstyrelsernas sammansättning.

Förslaget har även en annan väsentlig svaghet. Den gäller föreskriften i 12 och 14 §§ om placering och utlåning av fondmedel. Dessa föreskrifter innebär, att privatbankerna inkopplats i verksamheten på ett sätt som icke kan accepteras. Vi anser att all privat mer eller mindre spekulativ befattning med fondmedlen bör förhindras. Denna del av verksamheten bör handhas av statliga kreditorgan, och endast i den mån dessa inte lokalt kan klara uppgiften bör privatbankerna utnyttjas.

På ovanstående grunder yrkas,

att riksdagen måtte besluta godkänna Kungl. Maj:ts proposition nr 100 med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m. med nedanstående ändringar:

1) att ordet *dubbla* i § 8 »Förslag till Lag om försäkring för allmän tilläggspension» utbytes mot ordet *tredubbla*.

2) att i § 4 »Förslag till reglemente . . .» efter ordet *utses* fastställles:

i första fondstyrelsen *två* efter förslag av sammanslutningar som företräder kommunerna och landstingskommunerna, och *fem* efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare;

i andra fondstyrelsen *en* efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare och *fem* efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare; samt

i tredje fondstyrelsen *en* efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare, *fyra* efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare och *två* efter förslag av sammanslutningar, som företräder personer, vilka erlägger avgifter enligt 34 § i lagen om försäkring för allmän tilläggspension . . .

3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att den ifrågasatta utredningen i syfte att klarlägga frågan om en ytterligare sänkning av pensionsåldern i vissa fall skall arbeta så skyndsamt att förslag kan framläggas redan 1960 till sänkt pensionsålder för gruvarbetare och andra i tungt och hälsofarligt arbete samt därefter jämväl utreda frågan om en allmän sänkning av pensionsåldern från nuvarande 67 år till 65 år och när det gäller kvinnliga folkpensionärer till 60 år.

Stockholm den 3 april 1959

K. Senander

H. Hagberg

Gustav Johansson

Henning Nilsson

Helmer Holmberg